

sem prišel kmalu na vrsto, in lahki čolnič brzo nas je nesel skoz vrtilno valovje tje proti ponosnemu „Stambulu“. Tam zopet ni bilo brez težav! Čolničev z romarji je bilo uže polno okrog parnika, ker po edini in ozki železni lestvici zamogel je posamesno le po eden koračiti gor na brodovo površje. Nekako dosti kmalu prišel sem tudi zdaj na vrsto, in ko sem stopil na barko, iz dna duše izrekel sem: Hvala Bogu!

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Hrvatska in novi ban baron Khuen.

Koj, ko je bil za bana Hrvatskega imenovan baron Khuen, bilo je vsemu političnemu svetu, ki se briga za one dežele, jasno, da to pomeni nov boj za pravice Hrvatske, nov boj, katerega hoče poskusiti z upanjem na vseh pričeti v Pešti zdaj vladajoča magjarska stranka.

Da je bila tudi naša sodba o pomenu imenovanja novega bana prava, potrdili so kmalu merodajni magjarski listi „Nemzet“ in „Pester Lloyd“ s tem, da sta pričela razprave o „odgovornosti“ hrvatskega bana z izrečenim namenom nje omejitve. — Pri teh razpravah dostavil je eden imenovanih listov celó: „da je nov ban z ono omejitvijo zadovoljen“.

S tem je bila sprožena vojska med časniki in izrekoma hrvatskim časnikom vseh strank nastala je dolžnost, izreči in vtemeljiti stališče svojih političnih krogov. To se je tudi zgodilo. Uradne „Narodne Novine“ poskusile so dokazati, da nikakor ni misliti, da bi se novi ban mogel strinjati s tem, kar o njem trdi „Pester Lloyd“, v daljne razprave pa se „Nar. Novine“ niso spuščale.

„Sloboda“, glasilo skrajne levice, se ni brigala za to vprašanje, ker veljavnost hrvatsko-ogerske pogodbe sploh zanikava. — „Pozor“, glasilo neodvisne narodne stranke (z M. Mrazovićem in dr.) ni si prizadeval obširno dokazovati, da bi novi ban z nalogo, katero mu nalaga „P. L.“, pokopal tudi veljavo in samostojnost bana hrvatskega, in ta stranka izrekla se je pripravljeno sprejeti boj, katerega začenjajo Magjari, ker je vsakemu znano, da ima ta stranka v svojem programu: „Imenovanje bana brez predloga in brez sopodpisa ministerskega predsednika ogerskega“; v tem oziru tedaj se neodvisni narodni stranki zdi neobhodno potrebno, predrugačiti državno pogodbo.

Najbolj zanimive pa so izjave do sedaj vladajoče „narodne stranke“ v oficijozni „Agrar Zeitg.“, v kateri sta izjavila gotovo dosti zanesljivo svoja načela bivši sekcijski načelnik Živković in pa veljak te stranke Miškatović. — Oba članka obravnavata „ekskamotiranje“ odgovornosti banove, katero zagovarja „P. L.“ in oba enako odločno odbijata „ljubeznjivo“ ponudbo ogerskih bratov. — Miškatović sicer priznava, da je narodna stranka pri nekaterem nepomenljivem preziranju zatisnila eno oko, da bi deželi prihranila nevarno motenje v ustavnem in kulturnem razvitku, tudi je privolila v postavo zadevajočo število poslancev v državnem zboru, da je dosegla združenje pokrajine, toda nad vse to nima ne ene postave, ne ene pravice in ne enega za prihodnost dežele pomenljivega pogoja več, kateremu bi se mogla odpovedati.

Živković pa med drugim pravi: Ko tedaj čudno pričakovanje „P. Lloyda“, da bi se mi eni temeljnih pravic naše ustave, odgovornosti našega vladinega načelnika in s tem deželne vlade, prostovoljno odpovedali,

odločno zavrneemo, hočemo v pravo korist obeh delov izreči prepričanje, da je bil omenjeni časnik v tem slučaju slabo in ne dobro podučen in da je temu dodani opominj ali žuganje — samo strašenje. Ako bi bilo pa res, kar je trdil, potem pa mirno in brez strahu čakamo težkih poskušanj, temne prihodnosti. Pa v Budapešti naj premislijo in pretehtajo, da so temeljne pravice Hrvatsko-Slavonske in čuvanje, da ostanejo neprikratene ravno tako pod prisego kronanega nositelja državne oblasti, kakor ogerske, in da je ustava hrvatsko-slavonska del skupne državne ustave. In ako se ustava namerava kratiti z nasilstvom, potem se bo pokazalo, ali v Ogerski postava in konstitucionalizem veljá kaj ali nič.

Naši dopisi.

Iz Slatine v Rumuniji 10. dec. (*Konji za konjico iz Kavkaza.*) „Calaraš“ se pravi našem brambovcu na konji, vredjena je ta konjca po izgledu kozakov in se je pred 4 leti današnji dan, to je 10. decembra 1879. l. pri Plevni tako vrlo obnesla. Rumunija ima 32 polkov „Calarašev“, vsak okraj ima po en tak polk konjice in po en polk pešcev, tako zvanih „Dorobancev“; oboji so kaj vrli vojaki. — Calaraš more postati le tak novinec, ki je v stanu svojega službenega konja sam napraviti si in ga vzdržavati (izvzemši tisti čas, ko je v službi). Dosedaj so imeli „Calaraši“ navadno konje domače izreje; po rusko-turški vojski pa je vojno ministerstvo ukazalo, da se morajo „Calaraši“ polagoma preskrbeti z boljšimi konji in tako se na stroške moža iz Ogerskega nakupuje po več dobrih konj na leto. Še več konj daje pa za vojno Rusija in to ne iz bližnje provincije Besarabije, ampak večidel iz pokrajin ob Volgi in Kavkazu. Ravno danes videl sem tukaj čedo 1000 kónj za „Calaraše“ v Kraiovi, kupljenih v Kavkazu. Kavkaški konj je srednje velikosti, trdnih kosti z lahko (majhno) glavo, ravnim hrbtom, grivo nekoliko pobešeno; stopa lahko, je vztrajen in za jahanje vstvarjen. Barve je skoro vseskozi rujave ali rumenkaste; belcev ne marajo, zato jih tudi malo redijo. Poprečna velikost je po 14 pedí. F. Š.

Iz Gorice 20. dec. (Izv. dopis.) Brali smo letos večkrat v domačih listih, kako da se na Goriškem gibljemo, in kako da sosebno napredujemo tudi v našem mestu. Taktika nam nasprotnih in sovražnih italijanskih listov nas je tudi letos rajša hvalila in v izgled postavljala Lahom, to pa zato, da je laže in z večim vspehom ščuvala proti Slovencem. Da ni bila laška pohvala odkritosrčna, razvidno je iz tega, da je lahonska politika mnogo prilik porabila v to, kako bi nas osmešila in tako rekoč našo ničnost ali nepomenljivost v narodnem, političnem in socijalnem življenju pokazala pred italijanskim svetom. Zato nam je jako previdnim biti v razsodbi o našem napredovanju letošnjega leta, da nas ne bodo drugi, pa tudi da ne bomo sami sebe slepili. O deželnozbornih letošnjih volitvah nisem hotel jaz veselja jemati onim, ki so videli napredek v tem pogledu. Boj je bil res hud in celó nevaren sosebno gledé na to, da bi bili kmalu podlegli tržaški, nam nikdar ne prijazni sedanji politiki. Ali boj je bil nastal večinom in bistveno vsled neokretnosti domače taktike in pa naše zanikarnosti, ki pušča v trdem spanju vse do 11. ure, sosebno pa tudi prenapeta samozavest nekkih gospodov, ki prepozno sprevidijo, kako malo trdna tla imajo pod seboj, da bi se smeli zanašati na srečne vspehe svojih željá in politike, katero imajo za pravo. Konečno je narod zmagal ob volitvah ne toliko vsled zaslug onih, ki so si jih prištevali, ampak vsled naglega razuma in

zatajevanja onih raztrešenih rodoljubov po deželi, ki so sprevideli, da je treba narod rešiti iz nepričakovane in pomnožene nevarnosti. Gledé na to, kar smo o letošnjih volitvah doživeli, bi bilo najbolj in v prvi vrsti želeli, da bi si naše voditeljstvo grenke letošnje skušnje zapomnilo za bodočnost in vsled tega narod tudi napravljalo in utrjevalo v boljšem smislu, nego doslej. — Z veseljem smo letos poročali o ustanovitvi prve ljudske posojilnice, o ustanovitvi prvega slov. otroškega vrta in seosebno tudi o napredku našega bralnega in podpornega društva. Posojilnica ni še toliko napredovala, kakor se naglo utrjujejo enake ustanove, seosebno na južnem Štajarskem. Otroškemu vrtu bo pa treba tudi več gmotne pomoči iz srede narodove, da ne pride v stisko. Podporno društvo je edino, kamor človek laže pogleda bolj zadovoljen, ker se to društvo množi po novih udih, si utrjuje gmotno podstavo in je začelo hoditi tudi primernejše poti za duševno obudo in okrepjenje seosebno z javnim, ustnim podučevanjem. Ali ta društveni napredek se giblje v ozkih mejah, in preveč bi se slepili, ko bi menili, da smo še gledé na društveno življenje enaki ali celó boljši nego Italijani, recte Lahi. Lahonski list „Corriere“ je v svoji strankarski porednosti in hudobnosti preokoren in preplitev, da bi nas smel slepiti s prilično pohvalo, ki jo nam tu pa tam prepeva. Nočem naštevati več mnogih italijanskih društev, katera po obilosti svojih udov pojedina delujejo na razvoj italijanske narodnosti in italijanske propagande. Opozorim z nova samo na tukajšnje dramatično in glasbeno društvo, ki šteje po kratkem svojem obstanku okoli 500 udov, društvo, ki ima trdega italijanskega dramatičnega učitelja z dobro plačo, potem močno glasbo in mnogoštevilen mešani pevski zbor. Z mesečnimi produkcijami in mikavnimi mnogovrstnimi programi vabi to društvo k svojim veselicam ne samo Lahe in Italijane, ampak tudi Slovence; od poslednjih spravi na svojo stran vse one, ki niso imeli prilike slovenskega duševnega življenja spoznavati, in tako vidimo tam sodelovati veliko oseb s slovenskimi priimki, da ne omenjamo več slovenskih udeležnikov veselic tega društva. Italijanska propaganda se množi in krepi tudi po razposojevanju hudih laških knjižic iz tako imenovane ljudske knjižice tukajšnjega društva „Cabinetto di letteratura“. Ženska mladina laškega in potujčenega roda, ki v obilem številu one knjižice prebira, je uže vsa prenapolnjena z idejami, s katerih pomočjo lahonstvo upa, da konečno prodere in zmaga ali doseže svoje politične namene. Zapomniti si je načelo italijanskih voditeljev, po katerem delujejo za italijansko politiko srečneje z duševnim, nego vojaškim orožjem. Kaj so naša društva z vsemi naporu proti trdno razobešeni mreži laških društev in zadrug, ki skrbé enako mogočno in previdno za zrele možake in odrasle mladeniče in dekleta, kakor za otroke in prvo šolsko mladino! — Mi smo še le pričeli z enim otroškim vrtičem, Lahí pa jih štejejo uže dolgo let pet, če ne še več. Slovenski stariši se nahajajo v velikem številu v mestu, seosebno pa v predmestjih, do cela pa v še najbližji okolici, ki spada pod mestno gospodarstvo. Ali otroci obojega spola vseh teh starišev se podučujejo od začetka do konca izključljivo v laških otroških vrtih in po tem v mestnih italijanskih šolah. Le redka je izjema, da jih nekaj pride tudi na c. kr. deško in dekliško vadnico, kjer se tudi nekaj slovenskega naučé. Italijanski osnovana je tudi rokodelska šola, z eno besedo, slovenskih starišev mladina se mora učiti povsod edino italijanski, kar koli se tukaj zunaj c. k. zavodov ponuja mlajši in odrastli mladini v poduk. Opravičeno vprašanje do naših slovenskih veljakov in voditeljev tedaj nastane: Ali se je doslej kaj delalo na to, in ali se je kaj uspešnega doseglo, da bi naše mesto

storilo kaj tudi za slovensko mladino? Ali je kdo opozoril na statistiko in na podlagi določenega števila slovenskih otrok terjal ustanovitev in vzdržavanje slovenskih šol na mestne stroške? Ali nimamo v tem pogledu enake razloge in pravice potruditi se, kakor na pr. letos v Trstu od slovenske strani, kjer zahtevajo slovenskih mestnih ljudskih šol? Ali je kdo uže pogledal ali vsaj poprašal, na kaki podlagi se je podučevalo dosedaj v oni šoli, katero so osnovali tukajšnji véliki obrtniki Ritterjeve hiše tudi za otroke obilega števila slovenskih težakov in delavk? Še za Staro goro, ki spada tudi v področje goriškega mesta, in ki ima skoro samo slovenske kmete in otroke, se doslej nikdo še zmenil ni, in zdaj tudi molči naše voditeljstvo, ko se učitelj nastavlja in se otroci z znano laško previdnostjo lové v laški oddelek. Pa kaj bi se človek spodtikal nad sicer nezaslišano zanikarnostjo in nikdar ne opravičeno mlačnostjo našega voditeljstva v tem pogledu, ko ono trpi, da deželni šolski svet z redno večino naših nasprotnikov določuje osebe tudi za slovensko mladino na najvažnejih in najnevarnejih mestih! Ali je taka politika morda tudi napredna? Pa z vprašanji utrudim čč. bralce preveč. Naj jim rajši naravnost povem, da je letos ob dopolnilnih volitvah v mestno starešinstvo tukajšnji pošteni italijanski list opravičeval, vabil in zahteval, naj bi izvolili tudi par slovenskih poštenjakov v mestni zastop, kjer doslej duše ni, ki bi se zmenila za slovenske potrebe in pravice, katere imajo tudi oni v mestu. (Konec prih.)

Iz Trsta 19. dec. — Včeraj imeli smo v mestnem zboru zanimivo sejo, ker je bila na dnevnem redu slovenska prošnja društva „Edinosti“ za slovenske ljudske šole. — Odbornik Nabergoj zagovarjal jo je možato v obširnem govoru, pa brez vspeha, ker lahonska odborova večina zavrgla je prošnjo zato, ker je bila slovenska. — Po storjenem sklepu oglašil se je vladini zastopnik Rinaldini ter je izrekel, da je ta sklep nepostaven, ker je slovenski jezik — priznan deželni jezik. Dobro sicer, da se je vlada vendar enkrat oglasila, pa zakaj še le po sklepu, nam ni prav razumljivo. — Danes poklada se slovesno vrhovni kamen pri zgradbi nove tržaške luke, navzoč je tudi minister Pino, naš ces. namestnik Depretis pa je prehlajen. Zgradba stane 14½ milijonov, naš lahonski Trst pa zato praznuje Oberdankov spominj.

Iz Postojne 20. dec. — Pri občnem zboru čitalničnega društva v Postojni voljeni so bili 9. oziroma 16. dne t. m. naslednji gospodje v odbor: dr. Razpet Martin, za predsednika, dr. Pitamic Josip, za podpredsednika, Pader Fran za tajnika, dr. Schegulja za blagajnika, Dimnik Jakob za knjižničarja, Josip Lavrenčič, Ivan Lavrenčič (jurist), Josip Dekleva, Alojzij Krajgher, Fran Kajbič in Ferd. Gaspari za odbornike. Za leto 1884. naročilo se je društvo na naslednje časopise: „Novice“, „Slov. Narod“, „Slovenec“, „Slov. Gospodar“, „Zvon“, „Kres“, „Mir“, „Politik“ in „Laib. Zeitung“. En iztis „Slov. Naroda“, „Tribüne“ in „Fliegende Blätter“ naročil je za društvo gosp. Einspieler Tomaž, „Soča“ in „Edinost“ pa gospoda dr. Pitamic in Fran Rešič, za kar se čitalnični odbor pristrčno zahvali. Na dalje se zahvali čitalnični odbor vsem drugim gospodom, kateri so in bodo delali v korist društva, posebno gosp. Josipu Lavrenčiču, kateri je največ pripomogel, da je dobilo društvo nov jako eleganten glasovir. Bog ohrani nadejnega sina ranjcega gospoda Andreja Lavrenčiča Notranjski v čast in Sloveniji v ponos! Konečno živo želimo pristopa vseh c. k. državnih uradnikov k društvu. Kedar se bode to zgodilo, povrnil se bode za vselej mir v prijazno Postojno. Spolnjen bode zgodovinski izrek

viteškega cesarja našega: „Jaz hočem imeti mir med mojimi narodi.“

Iz Ljubljane. (*Odlikovanje.*) Presvitli cesar podelili so slovenskemu državnemu in deželnemu poslancu, goriškega deželnega glavarja namestniku, gosp. dr. Josip Tonkli-u, red železne krone 3. vrste. — To zasluženost odlikovanje je enako častno za odlikovanca, kakor za Slovence sploh. Mi pa iz vsega srca čestitamo gosp. dr. Tonkli-u in to še z večim veseljem zato, ker se nam zdi, da se je to politično pomenljivo odlikovanje podelilo brez priporočila namestništva tržaškega.

— (*Uradniško.*) Kakor čujemo, prejel je deželne vlade svetovalec grof Chorinsky naslov dvornega svetovalca, deželni živinozdravnik dr. Schindler pa je premeščen v Gradec.

— (*Današnja številka „Novic“*) pošljemo tudi nekaterim nenaročnikom slovenskim na ogled. — Ne zdi se nam potrebno, svojega stališča še obširneje naglašati, kakor to storimo v „Vabilu na naročbo“; omeniti pa hočemo vendar še eno zadevo.

Nekaterim slovenskim listom zdi se namreč primerno, o priliki vabila naglašati svojo neodvisnost. — Gledé „Novic“ zdi se nam to po vsem odveč, ker nikomur ne more biti skrivnost, da vredništvo „Novic“ ni odvisno od nikogar, razun od svojega blagru našega naroda posvečenega prepričanja, zato pa tudi „Novice“ neodvisno od ravnanja družih slovenskih listov prosto sodijo o naših političnih in gospodarskih vprašanjih in se pri tem svojem postopanju morejo sklicavati na popolno svoje soglasje s klubom letos izvoljenih narodnih poslancev dežel. zboru kranjskega, pa tudi na soglasje s sedanjo večino državnega zboru. Po vsem pa smo tudi preverjeni, da je to naše postopanje narodu slovenskemu primerno in koristno. — Ako drugi naši listi hočejo hoditi po družih, sklepom in ravnanju naših narodnih poslancev deloma nasprotnih potih, ne bo nas motilo to, ako bi si pa nekateri listi prizadevali, svetu marsikaj kazati drugače, kakor je, storili bomo svojo dolžnost. Prihodnost pa naj bode pokazala, jeli ni nevarno početje, da v očigled mnogobrojnim nasprotnikom našim nekateri našinci hočejo hoditi po svojih posebnih potih.

— (*Nova knjiga.*) Prirodopis rudinstva ali mineralogija, v porabo nižim razredom gimnazije in realke, spisal Fran Erjavec, c. kr. profesor, je naslov pripravi, 84 strani obsegajoči knjigi s 37 podobami. — Ime gospoda pisatelja nam je dosti poročstva, da je tvarina knjige opisana izvrstno, in da je pisava lepa in lahko umevna. Cena mehko vezani knjigi je 70 kr., v platno vezani pa 85 kr. Na prodaj jo ima Kleinmayer v Ljubljani.

— (*Narodne biblioteke*) J. Krajec-eve v Novomestu prišel je na svitlo 6. snopič, obsegajoč pete bukvice „Kranjske Čebelice“.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Dne 24. sprejela je cesarica čestitanje vse cesarske družine k svojemu rojstnemu dnevu. Ravno ta dan sprejeli so presvitli cesar več tajnih svetovalcev, med temi tudi našega poslanca gospoda grofa Karola Hohentwarta.

— Po odstopu vseučilišnega rektorja Wedel-a, izvoljen je bil za rektorja profesor Lang, katerega je ministerstvo uže tudi potrdilo.

— Dve dogodbi zadnjih dni dajete državne zbornice levičarjem nov pogum. Prva je zmaga velikih posestnikov

moravskih na mesto Gudenaua in Laudona, kjer so po zanikernosti konservativcev nekateri mislili, da bi tudi po malomarnosti Taaffeove vlade z obema poslancema zmagali levičarji (pri prvi namestitvi volitvi zmagali so konservativci z večino 1 glasu). Druga dogodba pa je neka brošura, baje Lienbacherjeva, v kateri sicer udriha po liberalcih, toda se po eni strani tudi nekako dobrika nemško-narodni stranki, nasproti pa mrzenje kaže nasproti Čehom in Slovencem. Lienbacher ni ud nobenega kluba, in njega sta, dokler je še z desnico hodil, ubogala samo dva poslanca, toda levičarji si mislijo, ako zopet vse žile napnemo, na pr. pri predlogu Wurmbrandovem, in ako dobimo 5 glasov več kakor do zdaj, mogoče nam je zmagati vsaj enkrat in v tem se zopet vrne pogum naši stranki, sedanja večina pa, nezadovoljna z vlado, zgubi morebiti glavo in mi smo zopet na konji. — Tako sodi opozicija, od tod njeno veselje, toraj je desnici dvakrat potreben pozor in sloga.

Ogerska. — Viša sodnija potrdila je po vsem prvo rabsodbo o zadevi Tisza-Eszlarskega umora; prebivalstvo ogersko pa odgovarja na take rabsodbe z izvolitvijo judom protivnih poslancev.

Hrvatska. — Homatije v deželnem zboru še niso poravnane, akoravno večina odločno obsoja škandale, katere so napravili Starčevićanci z odobravanjem tamošnjih dijakov. — Narodna stranka se okrepčava, pa nasproti se čuje, da hoče novi ban s pomočjo barona Raucha osnovati unionistično, to je, Magjarom udano stranko.

— Iz Nove Gradiške se naznanja, da so bili tam oskrunjeni brezopisni uradni grbi, pa da se name-rava enako skrunenje tudi v Varaždinu.

Francoska. — Za Božične praznike došlo je iz Tonkina tudi Francozom nekaj bolj povoljnih poročil. Francosko tonkinsko vojaštvo je namreč dne 16. in 17. t. m. po hudem boji zasedlo trdnjavo Sontay ob Rudeči reki, to je ona trdnjava, katero Francozi zahtevajo za-se, o kateri pa je kitajski poslanik Tseng pred kratkem trdil, da napad na njo smatrala je vlada kitajska za napoved vojske. — Francoskih vojakov vdeležilo se je omenjenega napada 4500 mož, izmed teh bilo je v bitki 85 usmrtenih, 240 pa ranjenih, kar kaže, da je bilo zasedanje Sontay-a težko, krvavo delo. — Francoska, pa tudi druge evropske države mislijo, da bode zdaj mogoče napraviti mir med Francosko in Kitajsko, ker je prva dosegla, kar je želela, in vrh tega zadobila zadostenje za žaljeno čast francoskega orožja. — Ni sicer pričakovati, da bi se takoj sklenil mir, pa gotovo je, da je zdaj mogoč, in da ga bode tudi Angleška podpirala.

Angleška. — Za nadgospodarstvo v Egiptu traja uže nekaj časa diplomatičen boj med Angleško in Turško. Prva se sklicuje pred vsem na to, da je po posredovanji angleške vojske v Egiptu za zmiraj nedopustljivo postalo vtikanje Turške v egipčanske zadeve, temveč da mora vlada v Egiptu ostati neodvisna od vseh družih razun Angleške. Zato pa Angleška tudi trdi, da Sudan, kjer gospodari kriv prerok Madi, Egiptu ni nič mar; nasproti pa bode, ako treba, angleška vojska do skrajnega branila Egipt sam, naj pride sovražnik od koder koli; pripravljenih ima baje v ta namen uže nekaj indijskih polkov. — Iz Amerike se naznanja, da so angleški nihilisti ali dinamisti imeli tam zelo obilno obiskan shod, pri katerem so sklenili, umoriti onega sodnika, ki je k smrti obsodil morilca Carey-evega, angleške vojne barke pa pokončati vse brez izjeme. — To so res lepe, za današnje človeštvo častne razmere.

Nemška. — Cesarjevič nemški vrnil se je pred božičnimi prazniki zopet domu, kakor videti, po vsem